

סיפור נח – מעין מדרש

על-אף הסרחון והצפיפות שנוצרים באופן טבעי מאלפי בהמות ושמונה בני אדם, נח והחיה אשר איתו בתיבה הכירו שלווה ורוגע שקשה לתארם. כמו ילד שיושב מאחורי החלון ביום – חורף ירושלמי גשום. הגשם מצליף בחלון, בצהר, ואין שום דאגות. השינה מחכה לך, ואתה לה. ככל שהזמן עובר, התקשורת בין הכלואים בתיבה, גם היא נרגעת. האריה והגדי, הנשר והדרור כבר אינם צריכים ערימות של מילים כדי לגשר על הפערים שביניהם. מה שפעם לא הצליחו אלף מילים להביע, אומרת עכשיו נגיעה אחת. גם הייחודיות שוקעת לרבדים יותר עמוקים של האישיות. השונות כבר לא מפרידה, ואפילו לא מבדילה, אלא מגוונת.

כל התהליכים הגופניים מאיטים. נפש יכולה לישון כמה ימים, ולפעמים ההתעוררות אורכת חצי יום. הטפטוף של הגשם הופך לרקע התמידי של החיים. והחיות כבר אינן זוכרות מה הם זריחה, שקיעה, יום, לילה. ישנו רק האפור התמידי, שלעיתים משחיר מעט. אין טוב ואין רע. רק הרגשה של הדדיות ושותפות הגורל. אין פסגות רוחניות, ואין שפלים. אין שום מחיצות שיפרידו בין האדם לחיה, האדם לעצמו, או האדם לבוראו. ככל שעולים המים והארץ מתרחקת במצולות שמתחת לתיבה, כך מתרחקות הנפשות בתיבה מטבעם הארצי. כל מהלכי החשיבה הקודמים של החיות ובני – האדם – כיצד תקדם פעולה זו או אחרת אותי ואת בני מיני – בטלים ומתבטלים ככל שהגשם מתחזק. אי אפשר לחטוא, ולכן גם אי אפשר לעשות טוב. אפשר רק להתקרב ולפשט את כל הגורמים והתגובות החיצוניות שממריצות את החיים.

”ויזכור אלקים את נח ואת כל החיה אשר איתו בתיבה”.

השינוי הראשון – תחילתו של הסוף – הוא השקט. כולם יודעים שמהו חסר, משהו השתנה, אבל אף אחד לא יודע מה. בתחילה יש תדהמה – הטפטוף היה כל – כך פנימי, כמו קצבת הלב של כל נשמה. יש הרגשה כאילו נפסקה איזו פעילות תת תודעתית של הגוף. רק כאשר פרצה קרן האור הראשונה בין העננים, מתחילים נח והחיה אשר איתו בתיבה לקלוט ולהפנים את העובדה שהגשם הוא דבר בר-הפסקה בכלל. שיש מציאות מעבר למים, לגשם, לתיבה ולנפשות אשר בתוכה. כמה ימים עוברים עד שכל חיה משכנעת את עצמה שהאור הוא לא אשליה, ומתחילה להעלות זכרונות קדמוניים על העולם שהיה לפני המבול. עם האור, והחום שמלווה אותו, באה האצה בכל התהליכים – השכליים והגופניים, הרגשיים והרוחניים.

החיות מתחילות לחזור לזהויות החיצוניות שלהם. אופוריה של ניצולי תופת עדיין שוררת, והיא מונעת עימותים, אבל הניתוק הוא כבר תהליך שאי אפשר לעצור. ככל שהמים יורדים, כך מוסיפות החיות להיזכר בטבעם. הנמר מתחיל להרגיש כלאו. העכבר חוזר לזנב אחרי פירורים, ולא סומך עוד על המנה הקצובה לו. העורב סובל יותר מכולם, עוף – ביניים. מחד יש לו את הטבע הפראי של ציפורי הטרף, אך לא את מנת המשכל וההתבוננות המפותחת שלהם. הוא איננו מסוגל להתמודד עם המעבר. אין לו את הראיה ארוכת הטווח לדעת שעוד מעט העולם יחזור לקדמותו. מאידך אין לו את השלווה הכסלית של הברווז והתרנגולת. עד מהרה הוא מאבד את יכולת התקשורת עם הזוחלים, ולאחר זמן קצר, גם עם היונקים. נח מבין שאין לו ברירה, אלא לשחרר את העורב. ”ויצא יצא ושוב עד יבשת המים מעל הארץ”.

ובינתיים, בתוך התיבה, המתח בין המינים מאלץ את נח לנקוט, בצער לא קטן, באמצעי הפרדה. אבל המתח עובר כבר למישור חדש לחלוטין. זכרותו של האריה מתעוררת בו, והוא מסתכל על הלבנייה בעיניים אחרות לחלוטין. אשת העורב יודעת מדוע חייב היה בעלה לצאת, ולמה נשארה היא בתיבה. בקרב משפחתו של נח מתחילים להראות סימנים של חשדנות וקנאה. אצל הבהמות הטהורות, הקבוצות החברתיות מתפצלות לפי מין. בקרב הבהמות הטמאות, הבדידות גוברת.

נח רואה שהעורב יוצא ושב, והבשורה המיוחלת אינה בפיו. הוא מבין שיש צורך בשליח שיגלה יותר שותפות ואחריות כלפי שאר באי התיבה ופחות תסכולים פנימיים. היונה מהססת, אך מוכנה לצאת, בידיעה שאם תרחיק עוף מדי, לא יהיה לה כוח לחזור. היא איננה בטוחה כלל שיהיה לה על מה לנחות

כאשר יאבד לה כוחה. ביציאתה הראשונה מן התיבה, משקיעה היונה, שיכורה מחווית החופש, את רוב מאמציה בחווית הטיסה עצמה. היא איננה יכולה עדיין להתחיל בחיפוש אחר היבשה. לאחר מנוחה של שבוע, היונה מוכנה לנסות שוב. הפעם היא מרימה כנף, מגביהה את עיניה, ומתחילה לחפש יבשה. כאשר כוחה תש, היא משתוקקת לחזור אל התיבה, כפי שעשה העורב פעמים כה רבות, אלא שיש בה אמונה. בקצה האופק היא רואה יבשה, ומאמינה שזו איננה אשליה. בתיבה מצפה כבר התור לחזרתה של היונה, ונח מצליח להרגיע אותה אך בקושי. לילה עובר, בתיבה – התור נוקר בזעמו את ציפורניו, ועל עץ זית רחוק מנסה היונה לישון לבדה – לראשונה מאז נכנסה לתיבה. והנה – בוקר – היונה חוזרת, עלה זית בפייה. היונה איננה מסוגלת לשוב לחיים בתיבה, ונח נאלץ לשחרר אותה על מנת שלא לחזור. על-אף שכולם הכירו בסופה של האוטופיה בתיבה, היתה הפרידה בתחתית הר אררט חפוזה, כאילו היתה דבר שצריך להתבייש בו.

ופתאום, כאילו בחלום, בלי להבין מה הוא עושה ולמה, נח מתחיל לאסוף אבנים. כמו מעצמן מתחילות האבנים להיערם אחת על רעותה. מנגד, מביאים בני – נח מיד עצים מן התיבה, לא בעקבות ציווי מילולי מאביהם אלא מתוך דחף פנימי. הבהמה והעוף הטהור, עומדים על מקומם מכוח אותו דחף שנח פועל מתוכו, מרגישים חרדה עמוקה ולא מוסברת. ונח, שאיזה רגש חזק יותר מחווית התיבה גובר בו, משחזר סכין בתנועות אחידות, איטיות. הברק של להב הסכין הולך ומדמה לברק שבעיניו. נח אינו נקרע בין ערכים – ערך הנפש של הבמה הטהורה נעלם לחלוטין. אין, לכן, שום אירוניה בכך שהקרנן הראשון הוא מבני היונה הנשארים. עוד שהחיות והעוף מבינים מה יהא גורלם, כבר נכנס נח לפעילות מכאנית – רובוטית כמעט. הבנים עוקדים את הבהמות ומביאים אותן לנח. הדם זורם כמו נחלי הזיעה הניגרים מפניו של נח. קול הצווחות עולה לשמים – ואף אחד אינו שומע.

אותו חוש השמיעה, אותה היכולת התקשורתית שהתפתחה בתיבה – כבר איננה. האדם מנותק לחלוטין מאחיו ואחיותיו – החיה והעוף. ריח השריפה מסריח בעמק. אין זה הסירחון הנעים של התיבה, סירחון של קירבה. זהו סירחון של ריחוק, סירחון שמקורו לא בגוף האדם, אלא בליבו. שקיעה. יצור חי איננו מעז להתקרב לעמק. נותרו רק נח, משפחתו, התיבה הריקה, כתמי הדם, והמזבח. נח מביט מסביב. המרץ שהיה בו כבר נעלם. אין יותר את מה או את מי לשחוט.

והנה, שוב קודרים השמים. עננים גדולים, כועסים, מכסים את עין השמים. נח מביט לשמים, ובוכה. הוא חושב על הרגעים היפים שהיו בתיבה, ועל נשמתו שפעם כללה כל כך הרבה, ועכשיו נצטמצמה לשבעת בני מינו הקיימים. הוא בוכה על החיות שהרג, ובוכה על חוסר התועלת של כל חווית התיבה. הגשם המוכר מתחיל לנחות. טיפות הגשם, כמו דמעות מהשמים, מצטרפות לדמעות נח – שוטפות בעדינות את הדם מעל המזבח.

בקיע נראה בחומת הענן שבמערב. הטפטוף מתרחק, וצבעי ארגמן האחרונים של השקיעה נראים. נח רואה איך מהארגמן יוצא סגול. מהסגול יוצא כחול – כחול של שמים אחרי שקיעה. מעל הארגמן נראה כתום ומעט מעל הכתום, מציץ צהוב מסנוור.

באחת קולט נח את השלווה והיופי שמסמלת הקשת בענן. הוא רואה איך הקשת היא ההיפוך הגמור לעולה שהוא הקריב. חווית העולה איננה מפריעה לו כעת כחוויה אנטי – אסתטית, או כחוויה שכואבת מבחינה רגשית, אלא כבעיה מוסרית. נח יודע שמעשיו היו רעים. אבל יחד עם הידיעה, באה הכרה שהוא כבר חצה גבול שאין ממנו דרך חזרה.

כמו אדם שטובע, ותופס אפילו בזרדים בנסיון נואש להנצל, פונה נח אל המפלט האחרון שנותר לו – השכחה. היין מטשטש את העבר, ועושה את ההווה לסביל יותר. ברגעים של שיכרות, מרגיש נח בזעיר אנפין את החיבור, את האפשרות לשלמות שהיתה לו בתיבה. אבל יש מחיר. נח מאבד חלק מהאישיות שלו. הוא כבר לא חי על פי בחירה טהורה, אלא כמו עלה בזרם הזמן. לא רק שהוא אינו נלחם, אלא שהוא איננו יודע באיזה כיוון נע הזרם. הערפול של נח משקיט את המצפון, ומדעיק את רגשות האשמה. בניו רואים את אביהם ערום מכל, מדרדר אל סוף ימיו. נח, בעצם, עלה השמימה עם החיות, או אם תרצה, עם החיות.

תם ולא נשלם.
השבח לנותן הדמיון שלא נעל את שערי הפירוש.
בי כסלו ה'תשנ"ו